

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 39/2010 vp

Hallituksen esitys laiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 16 päivänä marraskuuta 2010 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmis-televasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 255/2010 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- vanhempi hallitussihteeri Juha Rossi, sosiaali- ja terveysministeriö

- etuuspäällikkö Marja-Leena Seppälä, Kansaneläkelaitos
- lakiasianpäällikkö Aino Lassila, Eläketurvakeskus
- vammaispoliittinen suunnittelija Terttu Manelius, Vammaisfoorumi ry
- ekonomisti Ilkka Kaukoranta, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lainopillinen asiamies Harri Hellstén, Suomen Yrittäjät
- lakimies Heli Puura, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry.

Lisäksi Elinkeinoelämän keskusliitto EK on antanut kirjallisen lausunnon.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä annettua lakia. Työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla ansaittavien työtulojen enimmäismäärää ehdotetaan korotettavaksi. Uusi ansaintaraja olisi maaliskuun alusta 2011 maksuun tulevan takuueläkkeen suuruinen.

Ansaintarajan määrä ehdotetaan sidottavaksi kansaneläkeindeksiin. Vuoden 2011 indeksitasossa ansaintaraja olisi 687,74 euroa kuukaudesta. Ansaintarajan ylityessä työkyvyttömyyselä-

ke jätettäisiin nykyiseen tapaan lepäämään. Laki koskee sekä työeläkelakien että kansaneläkelain mukaisia työkyvyttömyyseläkkeitä. Lakia sovelletaan myös työkyvyttömyyseläkkeenä myönnettyihin takuueläkkeisiin.

Esitys liittyy valtion vuoden 2011 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 2011, ja se olisi voimassa vuoden 2013 loppuun.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Määräaikaislaki työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluun edistämisestä tuli voimaan vuoden 2010 alussa. Määräaikaislailla toteutetaan kokeilu, jonka tavoitteena on houkutella aikaisempaa useampia työkyvyttömyyseläkkeellä olevia osallistumaan työelämään mahdollistamalla eläkkeen lepäämään jättäminen myös kuntoutustuella oleville sekä työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä saaville. Vuodesta 2002 alkaen se on ollut jo mahdollista niille, jotka saavat täyttää kansaneläkettä työkyvyttömyyseläkkeenä.

Valiokunta pitää kokeilulakiin ehdotettuja muutoksia kannatettavina. Esityksellä nostetaan työkyvyttömyyseläkkeen rinnalla ansaittavien tulojen enimmäismäärä ensi vuoden maaliskuun alusta alkaen takuueläkkeen suuruiseksi. Samalla ansaintaraja sidotaan kansaneläkeindeksiin. Ansaintarajan ylittyessä eläke on mahdollista jättää lepäämään, ja ansioiden vähentyessä ansaintarajan alapuolelle eläkettä ryhdytään taas maksamaan. Eläkkeensaajalla ei näin ole pelkoa eläkkeen menettämisestä.

Valiokunta pitää tärkeänä osatyökykyisten ja vammaisten henkilöiden työskentelymahdollisuuksien lisäämistä. Eläke- ja sosiaalietuusjärjestelmillä on kiistatta merkitystä osatyökykyisten töihin hakeutumisen kannalta. Etuusjärjestelmät eivät saisi muodostua ainakaan työhön kannustamisen esteiksi. Valiokunta korosti jo kokeilulain säätämisen yhteydessä, että sosiaali-etuuksia koskevat muutokset eivät kuitenkaan yksistään riitä, ellei myös muin, erityisesti työelämän kehittämistoimin edistetä vammaisten ja

osatyökykyisten työhön osallistumisen edellytyksiä (StVM 23/2009 vp). Keskeisintä työllistymisessä viime kädessä on, onko työmarkkinoilla kysyntää osatyökykyisistä ja kyetäänkö työpaikoilla räätälöimään töitä osatyökykyisille soveltuvalla tavalla.

Kokeilulaki on voimassa vuoden 2013 loppuun. Valiokunta edellytti kokeilulakia hyväksyessään, että lain voimassaoloaikana erityisesti ansaintarajan riittävyyttä arvioidaan. Valiokunta piti myös tärkeänä, että osatyökykyisten työllistymisestä tehdään kattava seuranta (StVM 23/2009 vp).

Sosiaali- ja terveysministeriössä on vastikään käynnistetty selvitystyö, jossa kartoitetaan osatyökykyisten työllistymisen esteitä. Selvitysmiehen tulee helmikuun puoleen väliin mennessä tehdä ehdotuksensa siitä, kuinka sosiaaliturvajärjestelmän muutosten ja erilaisten palvelujen avulla voitaisiin tukea osatyökykyisten työelämään osallistumista nykyistä paremmin. Kokeilulaista saadaan myös arvokasta tietoa eläkkeen lepäämään jättämistä koskevien säännösten toimivuudesta. Valiokunta pitää tarpeellisenä, että mahdollisuudesta jättää eläke lepäämään tiedotetaan tehokkaasti työkyvyttömyyseläkettä saaville.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2010

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Inkeri Kerola /kesk	Päivi Räsänen /kd
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Paula Sihto /kesk
jäs.	Maria Guzenina-Richardson /sd	Seppo Särkiniemi /kesk
	Arja Karhuvaara /kok	Satu Taiveaho /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Lenita Toivakka /kok
	Marjaana Koskinen /sd	Erkki Virtanen /vas.
	Håkan Nordman /r	

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

Perustelut

Lakiesityksellä muutettaisiin työkyvyttömyyseläkkeen ohella ansaittavien työtulojen enimmäismäärää ensi vuonna käyttöön otettavan takuueläkkeen suuruiseksi. Uudistus on tärkeä. Kuitenkin ansaintaraja olisi tullut saman tien nostaa 700 euroon. Tämä vastaisi suunnilleen aiemmin voimassa olleen ansaintarajan (588,65 euroa) indeksikorotusta, mikäli se olisi aikanaan sinne säädetty. Rajan nostaminen 700 euroon vastaisi siis lainsäätäjän alun perin asettaman työssäolomahdollisuuden palautumista peruseläkettä saaville vammaisille. Jatkossa tulee huolehtia ansaintarajan riittävän korkeasta tasosta. Tulee myös selvittää, miten verolainsäädännön muutoksilla voidaan edistää työkyvyttömyyseläkkeellä olevien työhönpaluuta.

On hyvä, että asetettu ansaintaraja sidotaan hintatason muutoksiin. Ansaintarajan korottamista koskevan hallituksen esityksen yhteydessä vuonna 2009 esitimme indeksisidonnaisuuden käyttöönottoa.

Hallitus on aiemmin ansaintarajaa muuttaessaan huonontanut eläkkeen lepäämäänjättämisajalta maksettavan vammaistuen ehtoja siten, että työhön palaamisen tukemiseksi vammaistukea maksetaan ainoastaan sellaiselle, jolla on työkyvyttömyyseläkkeen lepäämään jättämishetkellä maksussa eläkettä saavan hoitotuki. On kuitenkin olemassa useita pitkäaikaissairaiden ryhmiä, jotka saavat työkyvyttömyyseläkettä, mutta eivät kuitenkaan saa eläkettä saavan hoitotukea, kuten lievästi kehitysvammaiset tai mielenterveysongelmien vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat henkilöt. Oikeus vammaistuen mukaiseen kannustimeen eläkkeen lepäämäänjättämisen ajalta tulisi olla kaikilla Kansaneläkelaitoksen täyttä tai täydentävää työkyvyttömyyseläkettä saavilla (käytännössä siis 1 500 euroa /kk eläkettä saavilla) tai eläkettä saavan hoitotukea saavilla.

Eläkkeen lepäämään jättäminen on edelleen myös rajattu kahteen vuoteen, vaikka se on kan-

saneläkkeen osalta ollut aiemmin viisi vuotta. Esimerkiksi mielenterveyskuntoutujien kohdalla kahdenkaan vuoden työnteko ei vielä kerro työssä jaksamisesta koko totuutta.

Eläkkeensaajan asumistukea ei lakkautettaisi, vaikka työkyvyttömyyseläkkeen saaja jättäisi eläkkeen lepäämään (eli edellytys eläkkeen saamisesta ei täytyisi). Sen sijaan eläkkeensaajalta evättäisiin eläkkeensaajan asumistuki monessa tapauksessa siksi, että asumistuen tulorajat ovat alhaiset. Tätä ei valiokunta ole huomionnut.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena pait-si 3—5 § muutettuina seuraavasti:

Vastalauseen muutosehdotukset

3 §

Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja

Työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä saavan työansiot eivät vaikuta työkyvyttömyyseläkkeen maksamiseen, jos:

1) täyden työkyvyttömyyseläkkeen saajan työansiot ovat enintään 40 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta tai, jos edellä tarkoitettu 40 prosenttia vakiintuneesta keskiansioista on vähemmän kuin 700 euroa, enintään 700 euroa kuukaudessa; tai

2) osatyökyvyttömyyseläkkeensaajan työansiot ovat enintään 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta tai, jos edellä tarkoitettu 60 prosenttia vakiintuneesta keskiansiosta on vähemmän

kuin 700 euroa, enintään 700 euroa kuukaudessa.

4 §

Työeläkelakien mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen jättäminen lepäämään

Jos työeläkelakien mukaista työkyvyttömyyseläkettä saava on ansiotyössä ja tästä työstä saadut työansiot ylittävät sekä 3 §:ssä mainitun 700 euron ansaintarajan kuukaudessa että 60 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta, työkyvyttömyyseläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään eläkkeensaajan ilmoituksesta tai eläkelaitoksen aloitteesta.

— — — — —
Jos 1 momentissa tarkoitettujen työansioiden arvioidaan ylittävän yli vuoden ajan sekä 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettun 700 euron ansaintarajan että 40 prosenttia työkyvyttömyyden alkamista edeltäneestä vakiintuneesta keskiansiosta, täysi

työkyvyttömyyseläke muutetaan osatyökyvyttömyyseläkkeeksi muutosta seuraavan kuukauden alusta.

5 §

Kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ansaintaraja ja eläkkeen jättäminen lepäämään

Kansaneläkelain mukaisen työkyvyttömyyseläkkeen ja takuueläkkeestä annetun lain 7 §:n 1 momentin 2 ja 3 kohdan sekä 2 momentin 2 kohdan mukaisen takuueläkkeen maksamiseen ei vaikuta, jos eläkkeensaajan työansiot ovat enintään 700 euroa kuukaudessa. Jos eläkkeensaaja ansaitsee enemmän kuin 700 euroa kuukaudessa, työkyvyttömyyseläkkeen ja takuueläkkeen maksaminen keskeytetään ja eläke jätetään lepäämään eläkkeensaajan ilmoituksesta tai Kansaneläkelaitoksen aloitteesta.

— — — — —
—————

Helsingissä 30 päivänä marraskuuta 2010

Satu Taiveaho /sd
Maria Guzenina-Richardson /sd
Anneli Kiljunen /sd

Päivi Räsänen /kd
Erkki Virtanen /vas